

Brussel, april 2006

Sterk door overleg

Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

Dossier

Indirecte werkgelegenheid

*De indirecte werkgelegenheid van de overheidsbedrijfstakingen
openbaar bestuur, defensie en onderwijs (1995-2001)*

Erwin Eysackers

Dossier

Indirecte werkgelegenheid

*De indirecte werkgelegenheid van de overheidsbedrijfstukken
openbaar bestuur, defensie en onderwijs (1995-2001)*

Met dank aan:

Bruno AERTS (VCSP0), Fons BEYERS (Boerenbond), Johan BORTIER (UNIZO), Robrecht BOTHUYNE (UNIZO), Ria BOURDEAUD'HUI (SERV-STV), François COPPENS (NBB), Klaas DAMS (Boerenbond), Jean-Marie DE BAENE (ABVV), Hugo ENGELEN (ACLVB), Jeroen ROSKAMS (ACV), Chris SERROYEN (ACV), Jan VAN DOREN (Voka - Vlaams Economisch Verbond), Wouter VANDER STEENE (VCSP0), Georges VAN GASTEL (NBB), Katleen VAN HAVERE (UNIZO), en in het bijzonder Michel DETHEE (SERV) die het gehele denkproces rond indirecte werkgelegenheid in detail begeleid heeft.

Brussel, SERV, 2006
WD 2006/4665/15

Inhoud

Inhoud	2
Inleiding	4
Hoofdstuk 1 Macro-economische kenmerken van de overheidsbedrijfstakken (NACE75 en 80)	5
1. De overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs: een overzicht	5
2. Kenmerken van het intermediaire verbruik	8
3. Binnenlandse en buitenlandse afzetmarkt	9
4. Arbeidsintensiteit	10
Hoofdstuk 2 Indirecte werkgelegenheid in de overheidsbedrijfstakken	13
1. Indirecte werkgelegenheid: een inleiding	13
2. Indirect werkgelegenheidseffect bij binnenlandse toeleveranciers	16
3. Indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen van inkomen verdiend of ontstaan in de onderzochte bedrijfstak	17
4. Totale (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect	18
5. Multiplicator van directe naar indirecte werkgelegenheid	19
6. Directe en indirecte arbeidsintensiteit	20
7. Gecumuleerd (direct en indirect) tewerkstellingseffect	21
Hoofdstuk 3 Conclusie	23
Hoofdstuk 4 Bijlage A: gedetailleerde tabellen	24
Hoofdstuk 5 Bijlage B: betekenis en interpretatie van indirecte werkgelegenheidscijfers	38
1. Bedrijfstakgebonden analyse	38
2. Macro-economisch analysekader	38
3. Statische analyse	39
4. Geloofwaardigheid van cijfers over indirecte werkgelegenheid	39
Referentielijst	40
Lijst met tabellen en figuren	41

Inleiding

1. De *werkgelegenheid* is naast andere elementen een *sleutelindicator* om het belang van een bedrijfstuk in een economie te duiden.

Werkgelegenheidscijfers van bedrijfstukken hebben echter het nadeel dat zij de economische werkelijkheid slechts gedeeltelijk weergeven. Uitbesteding van activiteiten is immers in vele bedrijfstukken sinds meer dan tien jaar een belangrijk sociaaleconomisch fenomeen. De *werkgelegenheid door uitbesteding en toeleveringsverbanden gecreëerd* bij andere bedrijfstukken vormt een belangrijk onderdeel van het *gehele werkgelegenheidseffect* van een bedrijfstuk.

Ook de *besteding van inkomen* verdiend in een bedrijfstuk leidt tot een *indirect werkgelegenheidseffect*. Deze besteding van inkomen leidt immers tot leveringen door binnenlandse bedrijfstukken aan de finale vraag van huishoudens.

Beide werkgelegenheidseffecten worden aangeduid als de *indirecte werkgelegenheid* van de onderzochte bedrijfstuk. Zij ontstaan bij andere bedrijfstukken door de *economische activiteit* van de onderzochte bedrijfstuk.

2. Dit rapport bespreekt het *indirecte werkgelegenheidseffect van de overheidsbedrijfstukken openbaar bestuur, defensie en onderwijs (NACE 75 en 80)* tussen 1995 en 2001. Grensoverschrijdende werkgelegenheidseffecten worden niet in kaart gebracht. De overheidsbedrijfstukken omvatten de administraties van alle overheden in dit land (federaal, regionaal... inclusief de gemeenten), de defensiestrijdkrachten, de administratie voor sociale zekerheid, en de verschillende vormen van onderwijsinstellingen. De bedrijfstukken worden als één geheel behandeld, hoewel het uiteraard om duidelijk verschillende bedrijfstukken gaat.

Overheidsbedrijven zoals de NMBS of De Lijn behoren niet tot de overheidsbedrijfstukken.

De berekening van indirecte werkgelegenheid berust op *macro-economische gegevens*. De berekeningswijze is gedetailleerd toegelicht in een afzonderlijk methodologisch rapport¹.

De *betekenis van indirecte werkgelegenheid* bevindt zich op *bedrijfstukniveau*. Conclusies betreffen steeds het geheel van de bedrijfstuk. In bijlage wordt een beknopte toelichting bij de interpretatie van indirecte werkgelegenheid gegeven.

3. Dit rapport maakt deel uit van een *reeks van 20 rapporten over indirecte werkgelegenheid* die in het najaar van 2005 en voorjaar van 2006 gepubliceerd worden. Meer informatie vindt u op www.serv.be.

¹ Zie Eysackers 2005a.

Hoofdstuk 1

Macro-economische kenmerken van de overheidsbedrijfstakingen (NACE75 en 80)

1. De overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs: een overzicht

4. De berekening van indirecte werkgelegenheid vertrekt van macro-economische gegevens over de Belgische overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs (som van NACE 75 en 80) in de *Nationale Rekeningen*. Deze zijn niet per definitie identiek aan de gegevens in andere economische of RSZ-statistieken. We bespreken steeds de som van beide bedrijfstakingen.

Zie Tabel 1 voor de belangrijkste kernvariabelen in prijzen van 2000. Tabel 2 op pagina 25 geeft dezelfde variabelen in lopende prijzen weer.

Tabel 1: kenmerken van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995 tot 2003, in miljoen euro (in prijzen van 2000) en aantal werkzame personen (bron: Nationale Rekeningen²)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Output ³	36.657	37.307	37.671	38.361	39.427	40.264	41.244	41.930	42.754
intermediair verbruik	6.134	6.436	6.681	6.987	7.327	7.659	8.064	8.311	8.433
intermediair verbruik: binnenlands	5.425	0	0	0	0	6.795	7.121	0	0
intermediair verbruik: buitenlands	709	0	0	0	0	864	943	0	0
bruto toegevoegde waarde	30.523	30.871	30.989	31.374	32.100	32.605	33.180	33.619	34.321
beloning van werknemers	26.514	26.864	27.058	27.460	28.196	28.567	29.141	29.596	30.216
netto exploitatieoverschot en gemengd inkomen van zelfstandigen ⁴	-25	-31	-35	-23	-18	-9	-12	5	13
verbruik van vaste activa (afschrijvingen)	4.032	4.038	3.965	3.936	3.921	4.044	4.049	4.016	4.089
werkzame personen	719.277	722.157	721.819	734.309	749.874	757.205	761.664	773.035	782.400
werknemers	717.525	720.146	719.474	731.719	747.143	754.635	759.173	770.483	
zelfstandigen	1.752	2.011	2.345	2.590	2.731	2.570	2.491	2.552	

² Gegevens gedownload van Belgostat in juli 2005. De gegevens voor 2003 worden geschat via voorlopige methodes en kunnen nog (licht) aangepast worden. Voor de omzetting van lopende naar reële prijzen is de bedrijfstakspecifieke deflator voor de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs (A31) gehanteerd (en dus niet de algemene deflator van het bruto binnenlands product). Alle gegevens in dit hoofdstuk zijn afgeleid van de Nationale Rekeningen tenzij anders vermeld. Zie Eysackers 2005a voor de berekening van de gegevens voor 2001.

³ Omzet zonder BTW en andere productgebonden belastingen.

⁴ Wat overblijft van de bruto toegevoegde waarde na aftrek van de loonmassa voor werknemers, afschrijvingen en niet-productgebonden belastingen (zoals milieuheffing) en subsidies. Omvat naast de winst en inkomstenbelastingen bijvoorbeeld ook het inkomen van zelfstandigen.

De oorzaken van deze verschillen zijn voornamelijk:

- Het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) volgt niet steeds de *bedrijfstaanduiding* van een onderneming in haar jaarbalans (NACE-code) en herplaatst een aantal ondernemingen. Dit is in het bijzonder van belang voor stromen van en naar NACE 51 (groothandel).
- Een aantal ondernemingen wordt door het INR in afzonderlijke *productgebonden eenheden* opgesplitst. Een onderneming die bijvoorbeeld aardolie raffineert (NACE23) en verwerkt (NACE24) en vervolgens rubberproducten op de markt brengt (NACE25) wordt in drie delen (en niet als één geheel) in de Nationale Rekeningen opgenomen.
- De bedrijfstakegegevens in de Nationale Rekeningen worden in *basisprijzen* uitgedrukt, dus in prijzen van de producent. Het verschil tussen basisprijzen en marktprijzen betreft voornamelijk de BTW en handels- en distributiemarges. Vooral de BTW speelt in een industriële bedrijfstak een belangrijke rol. De output wordt bijvoorbeeld soms berekend op basis van btw-aangiftes, wat per definitie hogere resultaten geeft.
- *Werkzame personen* in de Nationale Rekeningen zijn werknemers (arbeiders en bedienden) en zelfstandigen. In dit rapport wordt enkel het aantal werkzame personen behandeld. Het aantal werknemers volgt niet steeds de arbeidsstatistieken om dezelfde reden als hoger: een aantal ondernemingen wordt niet meer onder hun oorspronkelijke code geregistreerd in de Nationale Rekeningen⁵. Ook zwartwerk, meewerkende huisgenoten en dergelijke worden als werkzame personen beschouwd.

5. Het *aantal werkzame personen* stijgt in de onderzochte periode jaar na jaar, van 719.000 (1995) naar 782.000 direct werkzame personen (2003). De stijging wordt integraal geregistreerd bij werknemers (ambtenaren).

Het aantal zelfstandigen is zeer klein en wordt enkel in het onderwijs aangetroffen.

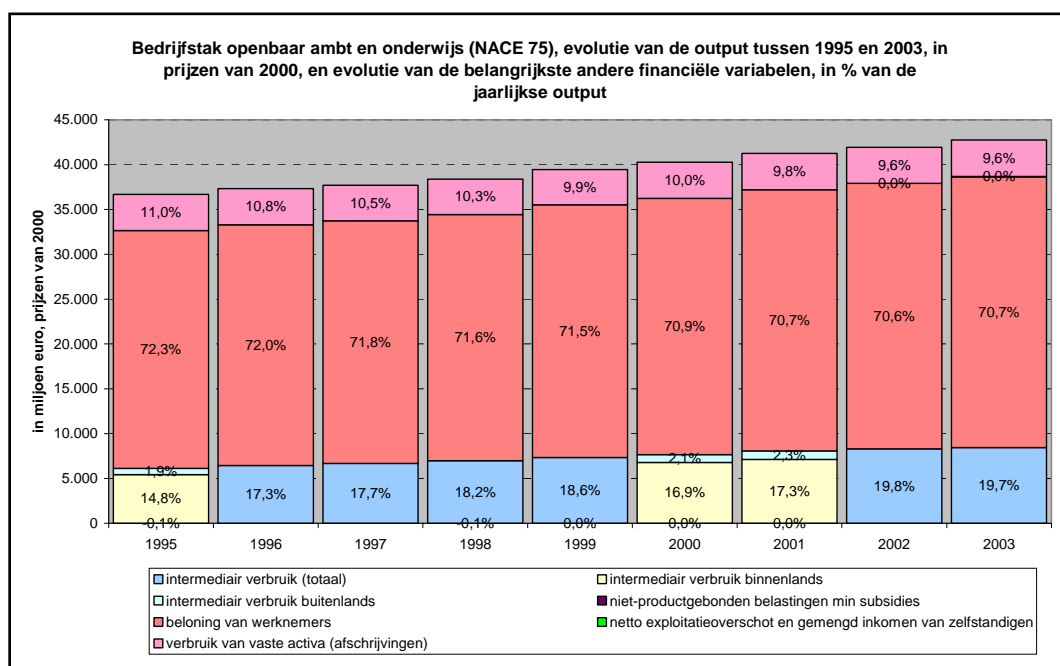
6. Figuur 1 geeft de output tussen 1995 en 2003 (prijzen van 2000). Tevens worden de belangrijkste financiële variabelen in procent van de jaarlijkse output weergegeven.

De *output* van de overheidsbedrijfstukken openbaar bestuur, defensie en onderwijs in reële termen stijgt van 36,6 miljard euro (1995) naar 42,7 miljard euro in 2003. De stijging verloopt geleidelijk en continu. De jaarlijkse vooruitgang van de werkgelegenheid volgt dus de ontwikkeling van de financiële variabelen.

⁵ Ook de definitie van werknemer verschilt enigszins. De belangrijkste afwijkingen zijn: zelfstandigen in bijberoep worden enkel als werknemers geteld, en deeltijdse werknemers ook actief in andere bedrijfstukken worden enkel geregistreerd in de bedrijfstak waar ze de meeste arbeidsuren presteren. Meewerkende echtgenotes of echtgenoten van zelfstandigen worden eveneens als zelfstandigen geregistreerd. De Nationale Rekeningen kennen ook het begrip "voltijdse equivalente werknemer" niet: het gaat steeds om personen, niet om werkgelegenheidscijfers waaruit de deeltijdse werkgelegenheid verwijderd is. De verschillen blijven beperkt omdat de positieve als negatieve effecten elkaar in hoge mate opheffen.

De verhouding tussen de onderliggende variabelen evolueert eveneens. Het *intermediaire verbruik* – aankopen bij andere bedrijfstakingen in binnen- en buitenland – evolueert van 16% naar 20% van de totale output. Het buitenlandse aandeel blijft steeds zeer beperkt, al wordt een lichte vooruitgang geregistreerd.

Figuur 1: overheidsbedrijfstakingen, 1995 tot 2003, evolutie van de output, in miljoen euro, in prijzen van 2000, en evolutie van de belangrijkste financiële kenmerken, in % van de jaarlijkse output⁶

De *bruto toegevoegde waarde* wordt gevormd door alle weergegeven variabelen met uitzondering van het intermediaire verbruik. Het aandeel van de toegevoegde waarde in de output daalt in de onderzochte periode dan ook licht.

De *loonmassa voor werknemers* vormt het grootste bestanddeel van de toegevoegde waarde. Het daalt van 72% naar 70% van de output, wat nog steeds een enorm percentage is. De *netto exploitatiemarge* is om evidente redenen zo goed als onbestaande.

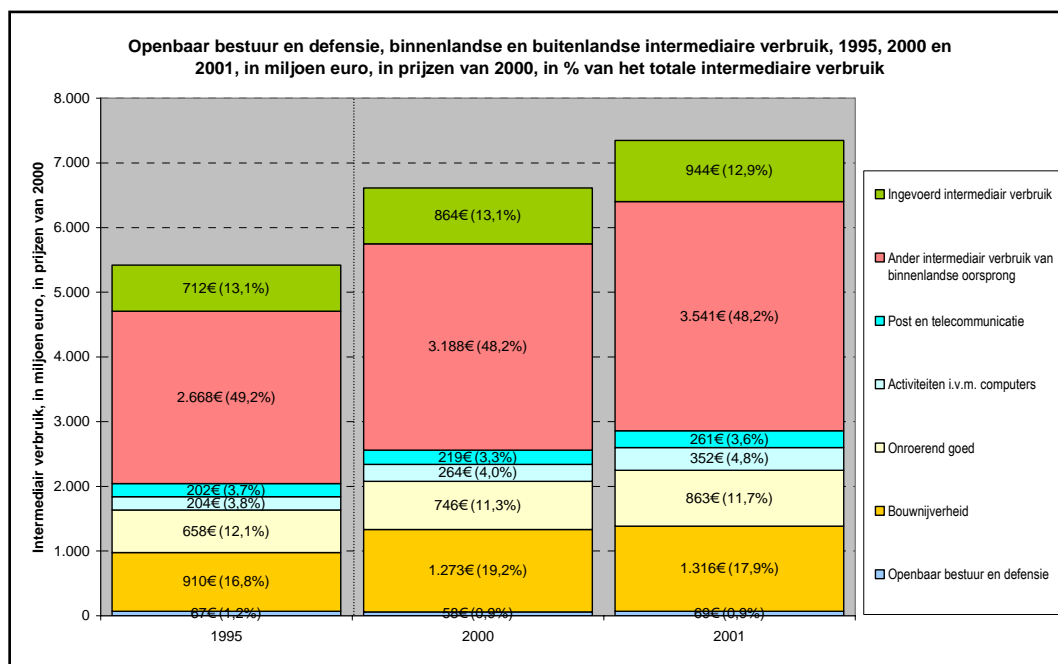
⁶ In deze en volgende figuren wordt om technische redenen in de titel van elke figuur slechts de eerste van beide onderzochte bedrijfstakingen weergegeven (NACE 75), om de titel niet nodeloos lang te maken. De figuur betreft wel degelijk de som van beide bedrijfstakingen.

2. Kenmerken van het intermediaire verbruik

7. De *kostenstructuur* van de overheidsbedrijfstakingen stijgt tussen 1995 en 2001 relatief sneller dan de output. De interne structuur evolueert echter weinig of niet. Zie Figuur 2.

Met binnenlands intermediair verbruik wordt bedoeld: de facturen die de overheid betaalt aan andere (privé-)bedrijfstakingen. Het betreft bijvoorbeeld veiligheidspersoneel of interim-arbeid. Het betreft niet de gangbare vormen van inkomsten of uitgaven van de overheid, zoals belastingen, verkeersboetes (langs de inkomstzijde) of de financiële ondersteuning van werkgelegenheidsplannen in ondernemingen (langs de uitgavenzijde).

Figuur 2: overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, componenten van het intermediaire verbruik, in miljoen euro (prijzen van 2000) en in % van het totale intermediaire verbruik (100%) (bron: eigen bewerking van de gebruikstabellen van binnenlandse oorsprong⁷)

⁷ Zie Eysackers 2005a voor de berekeningswijze van de gegevens in deze en volgende figuren. Ze zijn afgeleid van aanbod- en gebruikstabellen die vandaag slechts beschikbaar zijn tot 2001. De bedrijfstakaanduiding in de figuur vermeldt enkel de bedrijfstakingen elektriciteit en water wegens de gehanteerde nomenclatuur (NACE-codes). De cijfers hebben in deze en volgende figuren wel degelijk betrekking op de som van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs (NACE40 en 41).

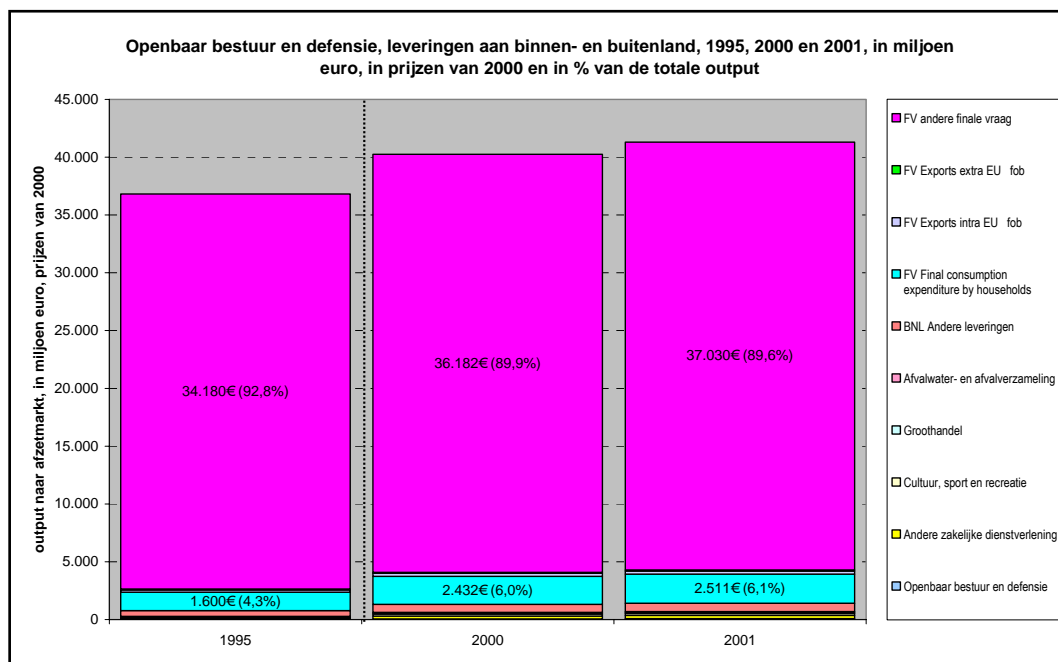
Het intermediaire verbruik binnen de eigen bedrijfstak⁸ blijft zeer beperkt. De toelevering uit andere binnenlandse bedrijfstakken kenmerkt zich door een grote stabiliteit. De bouwnijverheid, onroerend goed en software zijn de belangrijkste toeleveranciers.

Het buitenlandse aandeel blijft van dezelfde grootteorde, namelijk ongeveer 13% van het totale intermediaire verbruik .

3. Binnenlandse en buitenlandse afzetmarkt

8. De overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs kennen in de onderzochte periode een sterk groeiende “afzetmarkt”. Hun inkomsten gaan immers in duidelijk stijgende lijn. Zie Figuur 3.

Figuur 3: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, leveringen aan binnenlandse bedrijfstakken en finale vraag inclusief uitvoer, in miljoenen euro (prijzen van 2000) en in % van de totale output (100%)

De inkomsten van de overheidsbedrijfstakingen zijn voor ongeveer 93% (1995) tot 90% (2001) afhankelijk van belastingen. Alle vormen van belasting worden in dit cijfer gesynthetiseerd.

⁸ Dus: bedrijven of organisaties uit de onderzochte overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs die aan andere bedrijven of organisaties uit deze bedrijfstak goederen en diensten leveren.

De belangrijkste andere vorm van inkomsten vormen de huishoudens. Dit betreft betalingen aan de overheidsbedrijfstakingen door huishoudens op basis van het principe “ de verbruiker betaalt”. Het kan gaan om verkeersboetes, inschrijvingsgelden aan een universiteit, en dergelijke meer.

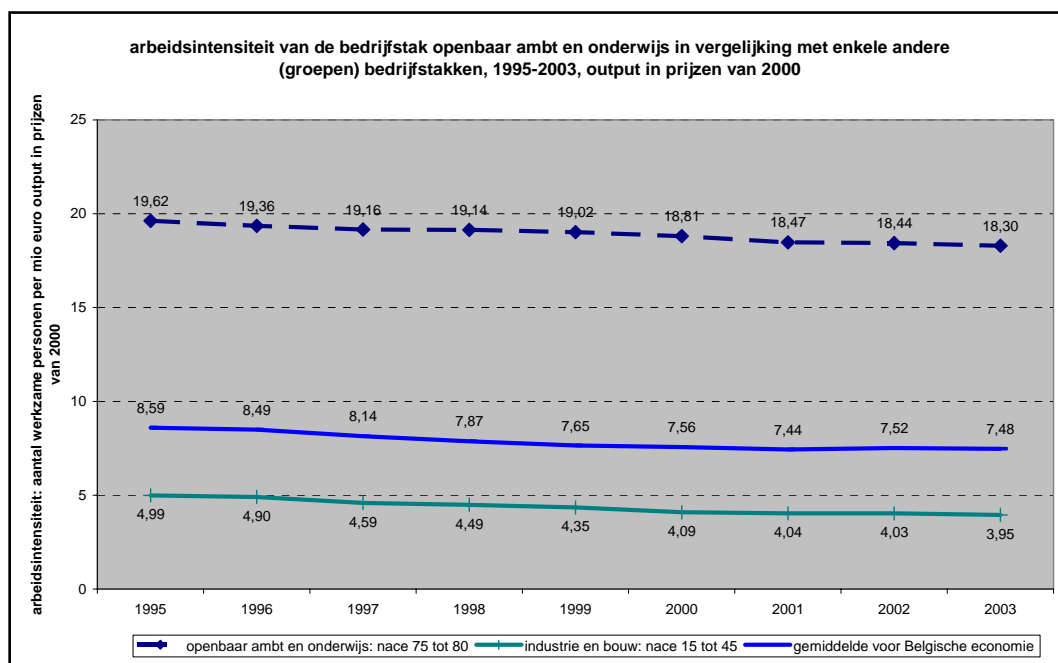
Het aandeel van de leveringen aan de *binnenlandse nijverheid en aan het buitenland* is om evidente redenen zeer beperkt.

4. Arbeidsintensiteit

9. De *arbeidsintensiteit* van een bedrijfstaking betreft het aantal werkzame personen dat bij een gegeven output (in casu 1 miljoen euro) door een bedrijfstaking tewerkgesteld wordt. Zoals hoger verduidelijkt maken we geen onderscheid tussen werknemers en zelfstandigen.

Figuur 4 vergelijkt de arbeidsintensiteit van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs met het gemiddelde voor de gehele Belgische economie en de Belgische industrie. De berekeningen zijn opnieuw uitgevoerd in prijzen van 2000.

Figuur 4: Arbeidsintensiteit van de overheidsbedrijfstakingen in vergelijking met het gemiddelde voor de industrie en de gehele Belgische economie, 1995 tot 2003, aantal werkzame personen per mio euro output, in prijzen van 2000

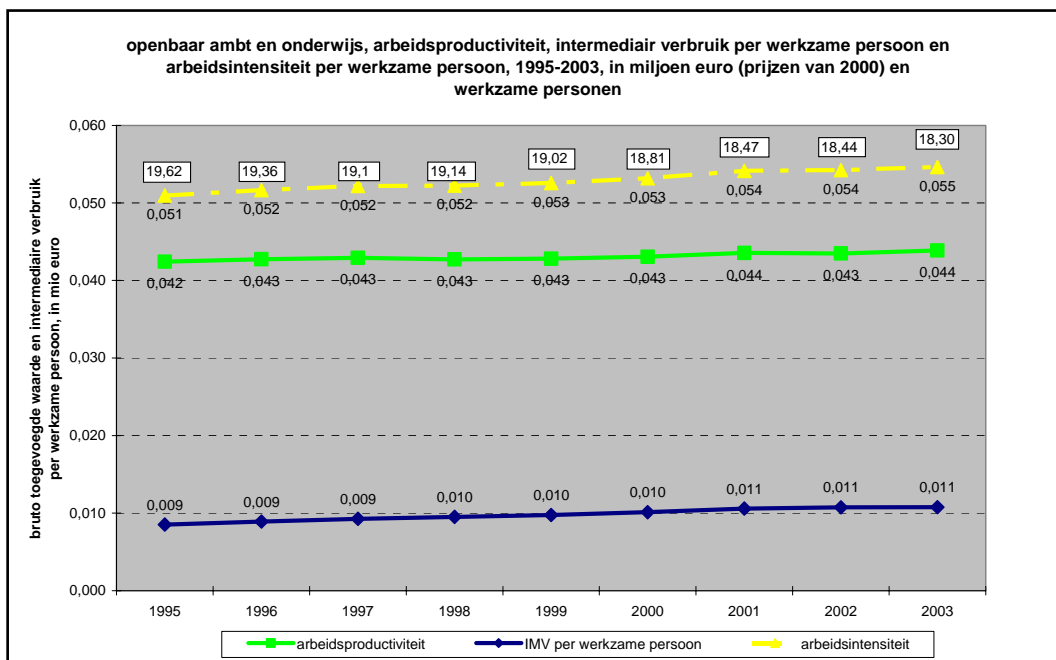

10. De arbeidsintensiteit van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs daalt tussen 1995 en 2003 opnieuw continu. De variabele evolueert van 19,6 personen (1995) naar 18,3 personen (2003) werkzaam per miljoen euro output. Daarmee scoort de bedrijfstaking aanzienlijk boven het algemene Belgische gemiddelde en het industriële gemiddelde. De arbeidsintensiteit in de overheidsbedrijfstakingen is daarmee vanaf 1996 meer dan viermaal zo arbeidsintensief als de industrie.

11. De arbeidsintensiteit mag niet verward worden met de arbeidsproductiviteit (bruto toegevoegde waarde per werkzame persoon). De evolutie van beide variabelen hangt samen, maar in omgekeerde zin: hoe hoger de bruto toegevoegde waarde en/of het intermediaire verbruik per werkzame persoon, hoe lager de arbeidsintensiteit. We herinneren eraan dat in de overheidsbedrijfstakingen de toegevoegde waarde in hoge mate overeenkomt met de loonkosten.

De arbeidsintensiteit wordt in Figuur 5 invers weergegeven, omdat de figuur in financiële termen en niet in werkzame personen uitgedrukt wordt.

Figuur 5: Overheidsbedrijfstakingen, 1995 tot 2003, arbeidsintensiteit, arbeidsproductiviteit en intermediair verbruik per werkzame persoon, in mio euro per werkzame persoon en aantal werkzame personen per mio euro output, in prijzen van 2000

12. Een gemiddelde werkzame persoon in de overheidsbedrijfstakingen realiseert in 1995 een toegevoegde waarde van 0,042 miljoen euro (ongeveer 1,65 miljoen oude Belgische

frank). Tussen 1995 en 2003 stijgt de arbeidsproductiviteit per werkzame persoon in reële termen geleidelijk naar 0,044 miljoen euro per werkzame persoon.

Het *intermediaire verbruik per werkzame persoon* is een stuk kleiner. Het evolueert van 0,009 miljoen euro per werkzame persoon in 1995 naar 0,011 miljoen euro in 2003.

Samen vormen deze variabelen de *inverse van de arbeidsintensiteit* (dus: $1 / \text{arbeidsintensiteit}$). De stippellijn in Figuur 5 (arbeidsintensiteit) vormt tegelijkertijd de som van de bruto toegevoegde waarde en het intermediaire verbruik per werkzame persoon (waarde weergegeven onder elk punt) en de inverse van de arbeidsintensiteit (waarde boven elk punt).

De evolutie van de *arbeidsintensiteit* in de overheidsbedrijfstukken wordt dus gestuurd door zowel het intermediaire verbruik als de arbeidsproductiviteit.

Hoofdstuk 2

Indirecte werkgelegenheid in de overheidsbedrijfstakingen

1. Indirecte werkgelegenheid: een inleiding

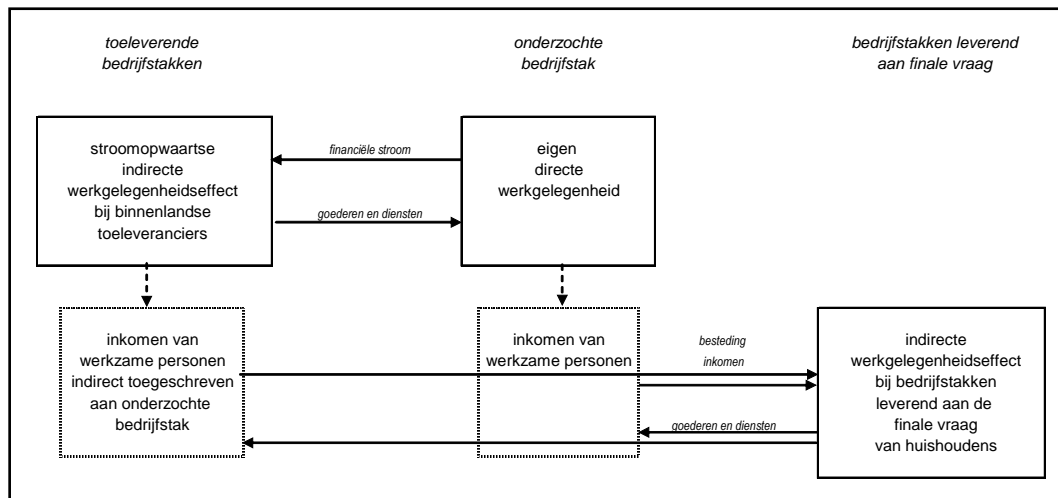
In dit rapport staat het *indirecte binnenlandse⁹ werkgelegenheidseffect van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs* centraal. De *directe werkgelegenheid* betreft de eigen werkgelegenheid. De *indirecte werkgelegenheid* betreft de werkgelegenheid bij andere Belgische bedrijfstakingen afhankelijk van de economische activiteit van de onderzochte bedrijfstakingen.

Twee vormen van indirecte werkgelegenheid worden onderscheiden:

- Aan de hand van de arbeidsintensiteit en de financiële stromen tussen bedrijfstakingen gedocumenteerd in aanbod- en gebruikstabellen wordt de *indirecte werkgelegenheid van een bedrijfstaking bij zijn toeleveranciers* geschat. Dit betreft de werkgelegenheid gecreëerd door bestellingen van de onderzochte bedrijfstaking bij andere bedrijfstakingen (aankoop van goederen en diensten). In dit werkgelegenheidseffect komt de vervlechting en netwerking tussen (Belgische) bedrijfstakingen tot uiting. Hoe groter de aankopen van de onderzochte bedrijfstaking bij andere Belgische bedrijfstakingen, hoe groter dit stroomopwaartse indirecte werkgelegenheidseffect.
- Het *indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen van inkomen verdiend door werkzame personen direct of indirect tewerkgesteld in de onderzochte bedrijfstaking* wordt aan de hand van bijkomende informatie berekend. 1/ Het inkomen verdiend in een bedrijfstaking wordt 2/ door de werknemers en zelfstandigen van deze bedrijfstaking gedeeltelijk geconsumeerd, wat 3/ leveringen door binnenlandse bedrijfstakingen aan de finale vraag impliceert. Deze leveringen 4/ vertegenwoordigen een werkgelegenheidseffect dat indirect toegeschreven wordt aan het inkomen ontstaan in de onderzochte bedrijfstaking. Ook hier geldt: hoe groter het inkomen verdiend in de onderzochte bedrijfstaking, hoe groter het indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen.

De som van de eigen werkgelegenheid en beide indirecte werkgelegenheidseffecten vormt het *totale (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect van de overheidsbedrijfstakingen*. Dit cijfer geeft het *gehele Belgische werkgelegenheidseffect weer dat direct of indirect een band heeft met de onderzochte bedrijfstakingen*.

⁹ Alle indirecte werkgelegenheidseffecten in dit rapport verwijzen steeds naar *binnenlandse* werkgelegenheid.

13. De som van directe en indirecte werkgelegenheidseffecten dient echter met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd: in dergelijke analyse “wint” de onderzochte bedrijfstaking werkgelegenheid bij andere bedrijfstakingen, en “verliest” zelf geen werkgelegenheid aan andere bedrijfstakingen. De mate waarin de eigen economische activiteit afhankelijk is van bestellingen door andere bedrijfstakingen komt bijvoorbeeld niet tot uiting.

Om die reden wordt een tweede synthescijfer berekend: de som van 1/ de *eigen werkgelegenheid niet afhankelijk van bestellingen door andere bedrijfstakingen* en 2/ *het eerste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleverende bedrijfstakingen*.

In de figuur op de volgende pagina gaat het om de werkgelegenheidseffecten {1} + {2} + {4}.

Dit resultaat vormt *het gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect*¹⁰. Het betreft het werkgelegenheidseffect ontstaan door de economische activiteit van de onderzochte bedrijfstaking, ook al gaat het niet alleen om werkgelegenheid actief in de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs.

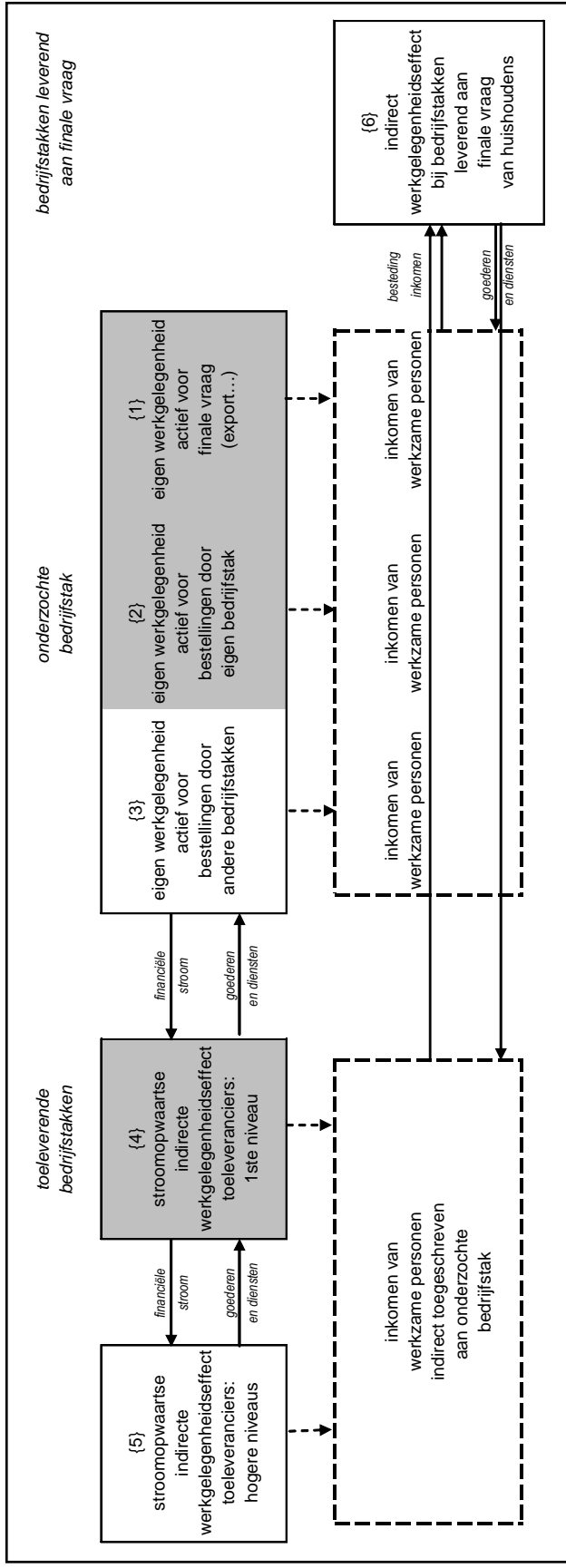
De som van gecumuleerde werkgelegenheidseffecten van alle Belgische bedrijfstakingen levert een identiek eindtotaal op als de som van de directe werkgelegenheid per bedrijfstaking, aangezien dubbeltellingen tussen directe en indirecte werkgelegenheid uitgesloten zijn.

14. Zie Eysackers (2005a) voor de berekeningswijze.

Alle berekeningen zijn gebaseerd op de *Belgische Nationale Rekeningen*. Dit impliceert dat alle resultaten zich bevinden op *Belgisch niveau*. Het is niet mogelijk om gelijkaardige analyses op gewestelijk niveau of op subbedrijfstakingniveau uit te voeren.

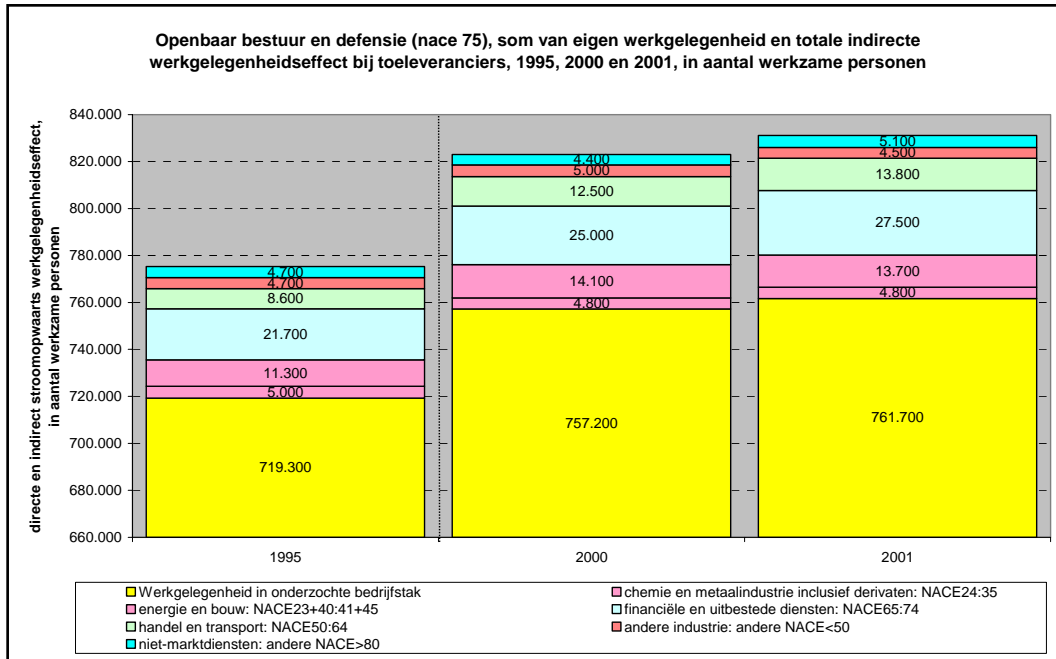
¹⁰ Zie ook Cornille & Robert (2005).

Overzicht¹¹ van de directe ({1}, {2} en {3}) en indirecte ({4}, {5} en {6}) werkgelegenheidseffecten. Het gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect wordt gevormd door de onderdelen {1}, {2} en {4}.

¹¹ Het 2de niveau betreft toeleveranciers van toeleveranciers aan de overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, het 3de niveau toeleveranciers van toeleveranciers van toeleveranciers aan de overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, enzovoort.

Figuur 6: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en alle niveaus van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers, opgedeeld naar aard van de toelevering, in aantal werkzame personen

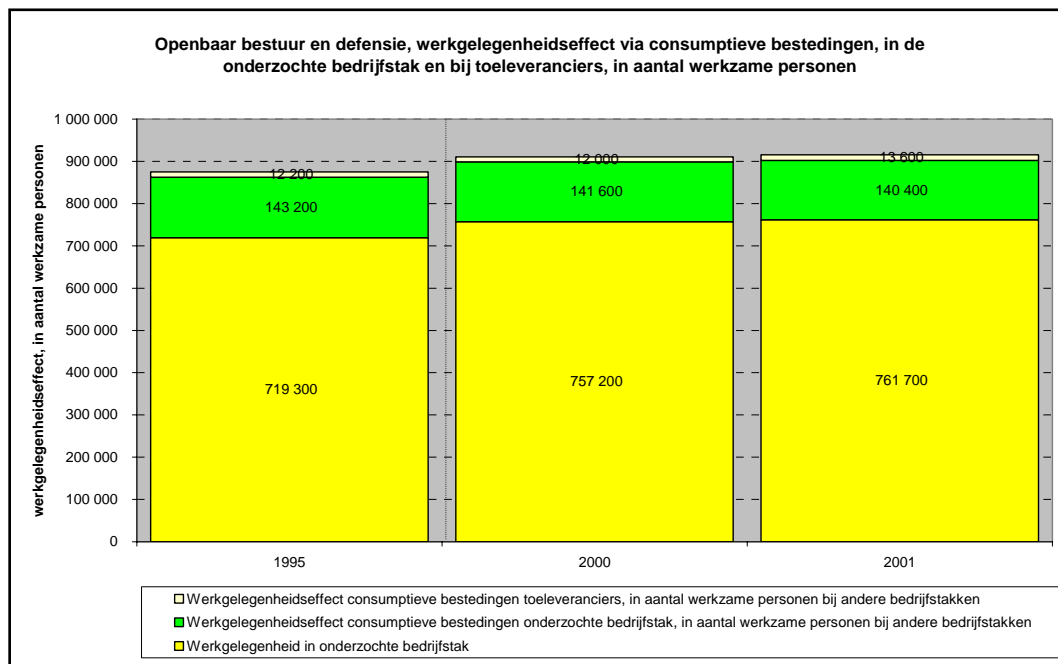
2. Indirect werkgelegenheidseffect bij binnenlandse toeleveranciers

15. Figuur 6 verduidelijkt het *gehele indirecte werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers* (alle niveaus van toelevering, dus de som van {4} en {5} in de figuur op de vorige pagina)¹². De toeleverende bedrijfstakken zijn in deze en volgende figuren in enkele samenhangende groepen ingedeeld waarvan onderaan enkel de afkorting weergegeven wordt. De samenstelling van elke groep bevindt zich in de verklarende tabel op pagina 24. In deze en een aantal van de volgende figuren is de x-as niet op 0 (linkerschaal) weergegeven om de figuur niet nodeloos onleesbaar te maken.

16. Het *stroomopwaartse werkgelegenheidseffect* evolueert van 56.000 (1995) naar 69.000 (2001) indirect werkzame personen. Ten opzichte van de eigen directe werkgelegenheid zijn dit eerder bescheiden cijfers. Het grootste aandeel wordt bij de en financiële en zakelijke dienstverlening aangetroffen.

¹² Detailgegevens bevinden zich in Tabel 4 (eerste niveau van toelevering) en Tabel 5 (alle niveaus van toelevering) in bijlage.

Figuur 7: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen actief bij andere bedrijfstakingen

3. Indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen van inkomen verdiend of ontstaan in de onderzochte bedrijfstaking

17. Het *indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen* vertaalt het inkomen (direct of indirect) verdiend in de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs in werkgelegenheidstermen. Het betreft opnieuw enkel *personen werkzaam bij andere bedrijfstakingen*.

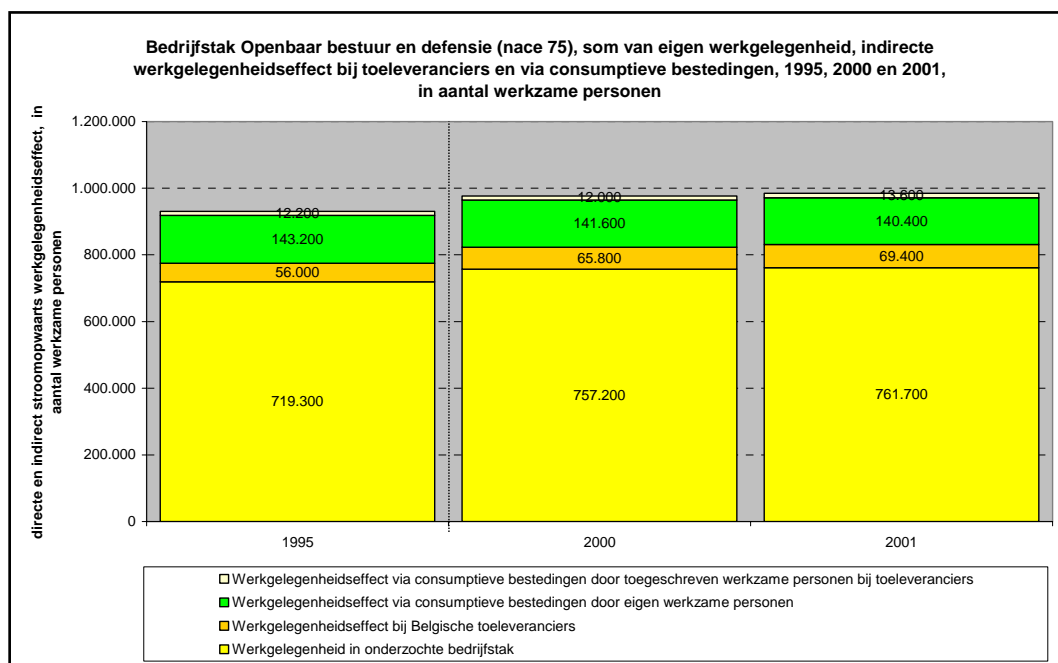
Aangezien de overheidsbedrijfstakingen ongeveer 70% van hun output aan loonmassa besteden is dit indirecte werkgelegenheidseffect een stuk groter dan bij de toeleveranciers. Figuur 7 geeft de belangrijkste resultaten weer¹³.

¹³ De berekening is samengevat in Tabel 7 in bijlage.

18. Het indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen daalt in de onderzochte periode licht, van 143.000 naar 140.000 indirect werkzame personen. Uiteraard blijft het nog steeds een aanzienlijk werkgelegenheidseffect.

Om dubbeltellingen te vermijden is de eigen werkgelegenheid actief voor de finale vraag van huishoudens uit het indirecte effect gefilterd. De indirecte werkgelegenheid wordt dus opnieuw enkel bij andere bedrijfstakken gevonden.

Figuur 8: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen

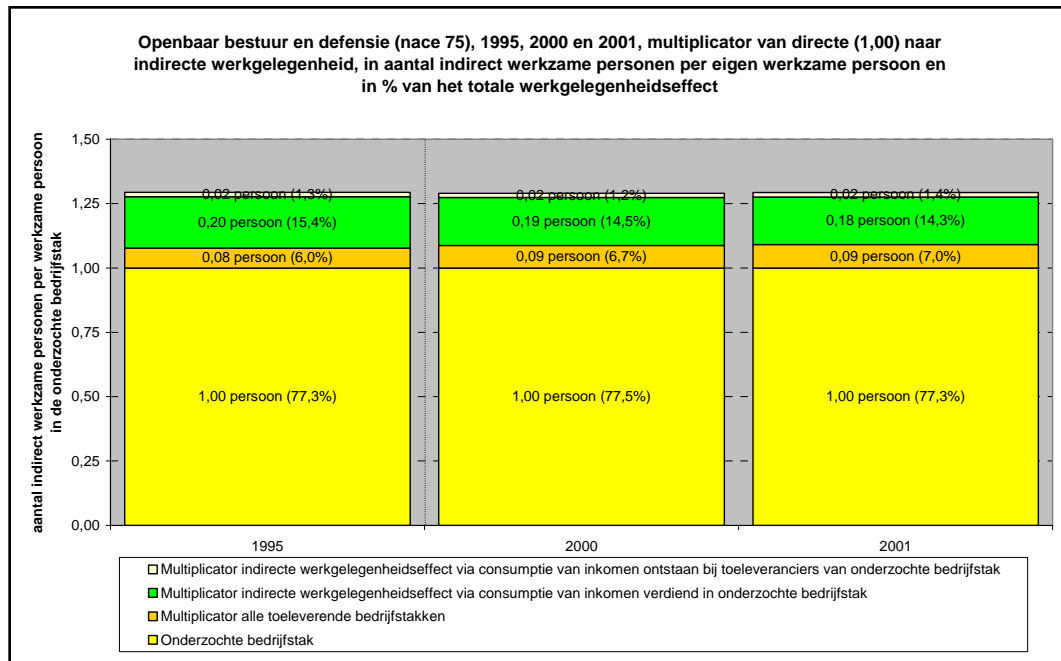

4. Totale (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect

19. Het *totale werkgelegenheidseffect* van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs - de som van de eigen werkgelegenheid en beide indirecte werkgelegenheidseffecten uit de vorige paragrafen - evolueert tussen 1995 en 2001 van 930.000 naar 985.000 werkzame personen. Zie Figuur 8.

Dit betekent dat meer dan 20% van de in België werkzame personen direct of indirect afhankelijk is van de overheid als werkgever.

Figuur 9: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, multiplicator van directe (1,00) naar indirecte werkgelegenheid, in aantal indirect werkzame personen per direct werkzame persoon en in % van het jaarlijkse werkgelegenheidseffect

5. Multiplicator van directe naar indirecte werkgelegenheid

20. De *multiplicator van directe naar indirecte werkgelegenheid* geeft de *verhouding tussen directe en indirecte werkgelegenheid* aan. Het wordt uitgedrukt in aantal indirect werkzame personen actief voor elke eigen direct werkzame persoon.

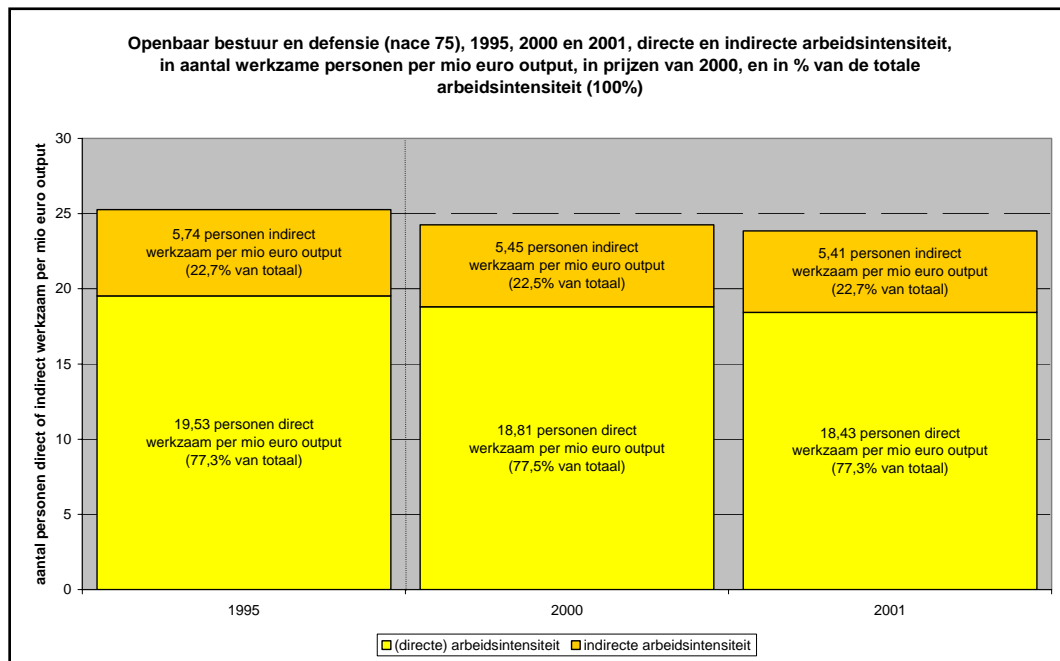
Figuur 9 geeft de multiplicator voor de verschillende vormen van indirecte werkgelegenheid¹⁴.

21. Voor elke persoon actief in de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs zijn in 1995 in totaal 0,29 personen indirect werkzaam dankzij bestellingen en inkomen gegenereerd door of via de overheidsbedrijfstakingen. Tussen 1995 en 2001 blijft dit cijfer stabiel, al wordt een kleine interne verschuiving genoteerd.

De onderzochte bedrijfstak scoort daarmee één van de laagste resultaten van indirecte werkgelegenheid. Dit is evident in het licht van het hoge aandeel van de loonmassa.

¹⁴ Detailgegevens bevinden zich in Tabel 9 in bijlage.

Figuur 10: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, directe en indirecte arbeidsintensiteit, in aantal werkzame personen per mio euro output (prijzen van 2000) en in % van de totale arbeidsintensiteit

6. Directe en indirecte arbeidsintensiteit

22. Aan de hand van de berekende indirecte werkgelegenheid kan de *arbeidsintensiteit* van een bedrijfstak in meer brede zin geduid worden.

Met *directe arbeidsintensiteit* bedoelen we de arbeidsintensiteit van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs zoals besproken in hoofdstuk 1.4. Met *indirecte arbeidsintensiteit* bedoelen we de werkgelegenheid indirect ontstaan per miljoen euro output in de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs.

Figuur 10 geeft de som van directe en indirecte arbeidsintensiteit tussen 1995 en 2001¹⁵.

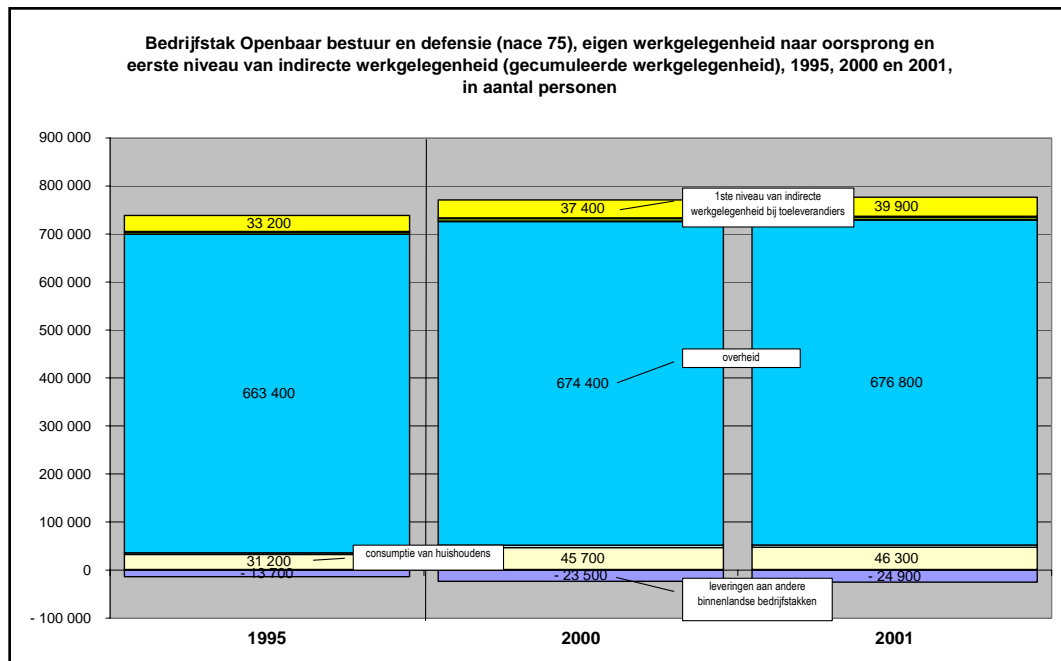
23. De *indirecte arbeidsintensiteit* daalt in de onderzochte periode geleidelijk, van 5,7 (1995) naar 5,4 indirect werkzame personen (2001) per mio euro output gerealiseerd door de overheidsbedrijfstakingen (beide waarden in prijzen van 2000).

In totaal worden in 1995 ongeveer 25,341 personen direct of indirect tewerkgesteld per miljoen euro output van de overheidsbedrijfstakingen. In 2001 daalt deze som tot ongeveer 23,8 personen. Dit blijven uiteraard zeer hoge cijfers.

¹⁵ Zie Tabel 10 in bijlage voor de gedetailleerde gegevens.

De onderlinge verhouding tussen de directe en indirecte arbeidsintensiteit evolueert bijna niet.

Figuur 11: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect, in aantal werkzame personen en in % van de eigen werkgelegenheid

7. Gecumuleerd (direct en indirect) tewerkstellingseffect

24. De overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs leveren in de onderzochte periode ongeveer 2% tot 3% van hun output aan andere Belgische bedrijfstakingen. Het (zo goed als verwaarloosbare) intermediaire verbruik binnen de eigen bedrijfstaking is hierin niet opgenomen. Zie Figuur 3 op pagina 9.

Dit aandeel van de eigen werkgelegenheid kan als indirecte werkgelegenheid aan andere binnenlandse bedrijfstakingen toegeschreven worden, aangezien deze werkgelegenheid afhankelijk is van bestellingen door deze bedrijfstakingen.

Het gecumuleerde werkgelegenheidseffect bestaat uit 1/ de eigen werkgelegenheid actief voor leveringen aan de finale vraag en het intermediaire verbruik binnen de eigen bedrijfstaking en 2/ het eerste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers. Zie de inleiding van dit hoofdstuk voor een verduidelijking.

Figuur 11 geeft het gecumuleerde tewerkstellingseffect van de onderzochte overheidsbedrijfstakingen tussen 1995 en 2001¹⁶.

Tevens wordt de “oorsprong” van de werkgelegenheid binnen de overheidsbedrijfstakingen in kaart gebracht. De gegevens uit Figuur 3 (inkomsten of “afzetmarkt” van de overheid) worden in Figuur 11 vertaald in werkgelegenheidstermen. Het merendeel van de werkgelegenheid binnen de overheidsbedrijfstakingen komt tot stand via de gewone inkomsten van de overheid, dus via belastingen, sociale zekerheid en andere vormen van inkomsten waaraan in principe elke Belg en/of Belgische onderneming onderworpen is.

25. Het *gecumuleerde werkgelegenheidseffect* van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs stijgt van 739.000 (1995) naar 777.000 personen (2001), en volgt dus de ontwikkeling van werkgelegenheid en output.

Daarmee zijn de overheidsbedrijfstakingen de grootste entiteit binnen de huidige Belgische arbeidsmarkt.

¹⁶ Detailgegevens bevinden zich in Tabel 8 en Tabel 12 in bijlage.

Hoofdstuk 3

Conclusie

26. Het *totale directe en indirecte werkgelegenheidseffect* van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs evolueert tussen 1995 en 2001 van 931.000 naar 985.000 werkzame personen.

Zowel bij de directe als indirecte werkgelegenheid wordt deze stijging geregistreerd.

De indirecte werkgelegenheid blijft bescheiden in vergelijking met de directe werkgelegenheid. Deze laatste omvat op zich 719.000 (1995) tot 762.000 personen (2001).

De *arbeidsintensiteit (aantal werkzame personen per miljoen euro output)* van de overheidsbedrijfstakingen daalt tussen 1995 en 2001 geleidelijk.

Wordt ook de indirecte werkgelegenheid opgenomen dan vertegenwoordigt de som van directe en indirecte arbeidsintensiteit 25,3 werkzame personen in 1995 en 23,8 werkzame personen in 2001 per miljoen euro output van de overheidsbedrijfstakingen. Dit is de hoogste arbeidsintensiteit die in de Belgische economie geregistreerd wordt.

27. Het *gecumuleerde werkgelegenheidseffect* bestaat uit de eigen werkgelegenheid niet actief voor bestellingen door andere binnenlandse bedrijfstakingen en het eerste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers. Het betreft zowel werkgelegenheid in de eigen bedrijfstaking als bij toeleverende bedrijfstakingen, en geeft het "netto" werkgelegenheidseffect aan dat door de economische activiteit van de overheidsbedrijfstakingen tot stand komt.

Het *gecumuleerde werkgelegenheidseffect* van de overheidsbedrijfstakingen stijgt van 739.000 (1995) naar 777.000 personen (2001). Ook deze cijfers blijven indrukwekkend. De overheidsbedrijfstakingen zijn dan ook de grootste entiteit binnen de huidige Belgische arbeidsmarkt.

Hoofdstuk 4

Bijlage A: gedetailleerde tabellen

28. De toeleverende bedrijfstakken worden in volgende categorieën samengevat.

Indeling van toeleverende bedrijfstakken

chemie en metaalindustrie inclusief derivaten: NACE24:35	Chemie; rubber; niet-metaalhoudende mineralen (cement, glas...); staalindustrie; metaalproducten; machi- nebouw; kantoomachines en computers; elektrische machines en apparaten; audio-, video- en telecommu- nicatieapparatuur; medische apparaten en instrumenten; automobiel; overige transportmiddelen
energie en bouw: NACE23+40:41+45	Aardolieraffinaderijen; elektriciteit en gas; water; bouwrijverheid
financiële en uitbestede diensten: NACE65:74	Banken en verzekeringen inclusief ondersteunende diensten; onroerend goed; O&O; software; overige zakelijke diensten inclusief interim-arbeid
handel en transport: NACE50:64	Klein- en groothandel, horeca, vervoer over water en luchtvaart; vervoersondersteunende diensten; post- en telecommunicatie
andere industrie: andere NACE<50	Andere industriële bedrijfstakken
niet-marktdiensten: andere NACE>80	Andere dienstenbedrijfstakken vanaf NACE85

Tabel 2 geeft de belangrijkste macro-economische kenmerken van de overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs uitgedrukt in lopende prijzen.

Tabel 2: Belangrijkste kenmerken van de Belgische overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995 tot 2003, in miljoenen euro (lopende prijzen) en aantal werkzame personen (bron: Nationale Rekeningen¹⁷)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
output	33.542,5	34.381,2	35.701,8	36.862,0	38.546,0	40.263,8	42.243,4	44.434,1	46.209,8
intermediair verbruik	5.612,9	5.931,3	6.332,1	6.714,2	7.163,7	7.659,2	8.259,5	8.807,0	9.114,8
intermediair verbruik binnenlands	4.964	0	0	0	0	6.795	7.294	0	0
intermediair verbruik buitenlands	649	0	0	0	0	864	966	0	0
bruto toegevoegde waarde	27.929,6	28.449,9	29.369,7	30.147,8	31.382,3	32.604,6	33.983,9	35.627,1	37.095,0
beloning van werknemers	24.261,9	24.757,2	25.643,5	26.386,7	27.565,8	28.567,0	29.847,4	31.363,5	32.658,6
netto exploitatieoverschot en gemengd inkomen van zelfstandigen	-22,9	-28,6	-33,2	-22,2	-17,9	-9,2	-12,7	5,2	14,1
verbruik van vaste activa (aanschrijvingen)	3.689,3	3.721,2	3.758,0	3.781,8	3.833,5	4.043,6	4.146,9	4.255,9	4.419,6
werkzame personen	719.277	722.157	721.819	734.309	749.874	757.205	761.664	773.035	782.400
werknemers	717.525	720.146	719.474	731.719	747.143	754.635	759.173	770.483	
zelfstandigen	1.752	2.011	2.345	2.590	2.731	2.570	2.491	2.552	

¹⁷ Gegevens gedownload van Belgostat in juli 2005. De gegevens voor 2003 zijn geschat volgens voorlopige methodes en kunnen nog (licht) wijzigen.

Tabel 3: Overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, overzicht van directe en indirecte werkgelegenheid, in aantal werkzame personen

	1995			2000			2001			
	aantal	% kolom	% rij	aantal	% kolom	% rij	aantal	% kolom	% rij	multipliator
Werkgelegenheid in onderzoek- te bedrijfstak	719.300	77,3%	100,0%	757.200	77,5%	105,3%	761.700	77,3%	105,9%	1,00
Werkgelegenheidseffect bij Belgische toeleveranciers	56.000	6,0%	100,0%	65.800	6,7%	117,5%	69.400	7,0%	123,9%	0,09
Werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen door eigen werkzame personen	143.200	15,4%	100,0%	141.600	14,5%	98,9%	140.400	14,3%	98,0%	0,18
Werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen door toegeschreven werkzame personen bij toeleveranciers	12.200	1,3%	100,0%	12.000	1,2%	98,4%	13.600	1,4%	111,5%	0,02
Totaal indirecte werkgelegenheid	211.400	22,7%	100,0%	219.400	22,5%	103,8%	223.400	22,7%	105,7%	0,29
Totaal directe en indirecte werkgelegenheid	930.700	100,0%	100,0%	976.600	100,0%	104,9%	985.100	100,0%	105,8%	1,29

Tabel 4: Overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en eerste niveau van indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen

	1995	2000	2001
Werkgelegenheid in onderzochte bedrijfstak	719.300	757.200	761.700
Indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers			
chemie en metaalindustrie inclusief derivaten: NACE24:35	2.400	1.900	2.200
energie en bouw: NACE23+40:41+45	7.300	9.500	9.300
financiële en uitbestede diensten: NACE65:74	13.600	13.900	15.300
handel en transport: NACE50:64	4.200	6.200	7.100
andere industrie: andere NACE<50	2.500	2.700	2.400
niet-marktdiensten: andere NACE>80	3.200	3.100	3.700
Totaal	33.200	37.300	40.000
Indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen			
via consumptieve bestedingen bij toeleveranciers (alle niveaus)	7.700	7.900	8.800
via consumptieve bestedingen in onderzochte bedrijfstak (alle niveaus)	90.300	93.500	91.300
Totaal	98.000	101.400	100.100
Som van directe en 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid	850.500	895.900	901.800

Het eerste niveau van indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers betreft de bedrijfstakken die direct aan de overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs leveren.

Bij het consumptie-effect betreft het bedrijfstakken die direct aan de finale vraag van huishoudens leveren. Zie Tabel 7 op pagina 30 voor de concrete berekening.

Tabel 5: Overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, som van directe en indirecte werkgelegenheidseffect (alle niveaus) bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen

	1995	2000	2001
Werkgelegenheid in onderzochte bedrijfstak	719.300	757.200	761.700
Indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers			
chemie en metaalindustrie inclusief derivaten: NACE24:35	5.000	4.800	4.800
energie en bouw: NACE23+40:41+45	11.300	14.100	13.700
financiële en uitbestede diensten: NACE65:74	21.700	25.000	27.500
handel en transport: NACE50:64	8.600	12.500	13.800
andere industrie: andere NACE<50	4.700	5.000	4.500
niet-marktdiensten: andere NACE>80	4.700	4.400	5.100
Totaal	56.000	65.800	69.400
Indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen			
via consumptieve bestedingen bij toeleveranciers (alle niveaus)	12.200	12.000	13.600
via consumptieve bestedingen in onderzochte bedrijfstak (alle niveaus)	143.200	141.600	140.400
Totaal	155.400	153.600	154.000
Som van directe en alle niveaus van indirecte werkgelegenheid	930.700	976.600	985.100

Tabel 5 geeft het totale indirecte werkgelegenheidseffect, dus de som van het eerste en alle hogere niveaus van toelevering inclusief de leveringen aan de finale vraag van huishoudens.

Tabel 6: Overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, (directe) arbeidsintensiteit van de onderzochte bedrijfstak en van toeleverende bedrijfstakken naar aard van de toelevering, in aantal werkzame personen per miljoen euro output, output in prijzen van 2000

	1995	2000	2001
onderzochte bedrijfstak	19,53	18,81	18,43
chemie en metaalindustrie inclusief derivaten: NACE24:35	5,37	4,63	4,57
energie en bouw: NACE23+40:41+45	6,23	5,65	5,46
financiële en uitbestede diensten: NACE65:74	7,61	6,82	6,41
handel en transport: NACE50:64	8,98	8,44	8,47
andere industrie: andere NACE <50	6,51	6,59	5,78
niet-marktdiensten: andere NACE >80	11,44	11,28	11,19

De arbeidsintensiteit van een bedrijfstak geeft het aantal werkzame personen per miljoen euro output. De output is uitgedrukt in prijzen van 2000 om een correcte vergelijking mogelijk te maken.

Tabel 7: Overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, berekening van het werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen, in euro (lopende prijzen en prijzen van 2000) en aantal werkzame personen

	1995	2000	2001	
consumptieve bestedingen S14, in mio €, in lopende prijzen	79.161 €	93.766 €	96.716 €	1
consumptieve bestedingen S14, in mio €, in prijzen van 2000	81.936 €	93.766 €	96.340 €	2
werkgelegenheidseffect door consumptieve bestedingen S14, eerste niveau, in werkzame personen	759.093	798.263	795.586	3
werkgelegenheidseffect door consumptieve bestedingen S14, 2 ^{de} en hogere niveaus, in werkzame personen	429.912	391.079	410.169	4
werkgelegenheidseffect door consumptieve bestedingen S14, alle niveaus, in werkzame personen	1.189.005	1.189.342	1.205.754	5
arbeidsintensiteit consumptieve bestedingen, in lopende prijzen	15,02	12,68	12,47	6
arbeidsintensiteit consumptieve bestedingen, in prijzen van 2000	14,51	12,68	12,52	7
aandeel inkomen ontstaan in onderzochte bedrijfstak / totale primaire inkomen S14	80,24%	81,52%	81,43%	8
aandeel netto beschikbaar inkomen / primair inkomen	80,37%	78,69%	78,71%	9
aandeel consumptieve uitgaven / totale uitgaven	62,90%	62,68%	61,56%	10
aandeel consumptieve uitgaven / primaire inkomen	40,56%	40,21%	39,46%	11
inkomen S14 (werknemers en zelfstandigen) ontstaan in onderzochte bedrijfstak, in mio €, in lopende prijzen	24.260 €	28.567 €	29.847 €	12
inkomen S14 afkomstig uit onderzochte bedrijfstak, in mio €, in prijzen van 2000	26.555 €	28.567 €	29.193 €	13
inkomen S14 afkomstig uit onderzochte bedrijfstak besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in lopende prijzen	9.841 €	11.486 €	11.776 €	14
inkomen S14 afkomstig uit onderzochte bedrijfstak besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in prijzen van 2000	10.772 €	11.486 €	11.518 €	15
werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen	147.482	147.842	146.767	16
aandeel andere bedrijfstakken in werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen S14, in %	97,09%	95,77%	95,65%	17
werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen bij andere bedrijfstakken	143.186	141.588	140.383	18

inkomen S14 (werknemers en zelfstandigen) ontstaan bij toeleveranciers van onderzochte bedrijfstak, in mio € in lopende prijzen	2.064 €	2.421 €	2.885 €	19
inkomen S14 ontstaan bij toeleveranciers onderzochte bedrijfstak, in mio €, in prijzen van 2000	2.260 €	2.421 €	2.822 €	20
inkomen S14 ontstaan bij toeleveranciers onderzochte bedrijfstak besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in lopende prijzen	837 €	974 €	1.138 €	21
inkomen S14 ontstaan bij toeleveranciers onderzochte bedrijfstak besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in prijzen van 2000	917 €	974 €	1.113 €	22
werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen toeleveranciers, in aantal werkzame personen	12.550	12.532	14.187	23
aandeel andere bedrijfstakken in werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen S14, in %	97,09%	95,77%	95,65%	24
werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen toeleveranciers, in aantal werkzame personen bij andere bedrijfstakken	12.184	12.002	13.570	25
totaal inkomen S14 (werknemers en zelfstandigen) onderzochte bedrijfstak direct en indirect, in mio €, in lopende prijzen	26.325 €	30.988 €	32.732 €	26
totaal inkomen S14 onderzochte bedrijfstak direct en indirect, in mio €, in prijzen van 2000	28.814 €	30.988 €	32.015 €	27
totaal inkomen S14 direct en indirect besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in lopende prijzen	10.679 €	12.459 €	12.915 €	28
totaal inkomen S14 direct en indirect besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in prijzen van 2000	11.688 €	12.459 €	12.632 €	29
totaal werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen direct en indirect, in aantal werkzame personen	160.032	160.373	160.954	30
totaal werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen direct en indirect, in aantal werkzame personen bij andere bedrijfstakken	155.370	153.590	153.953	31

De berekening van het indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen verloopt in verschillende stappen:

- Het indirecte werkgelegenheidseffect en de arbeidsintensiteit voor alle consumptieve bestedingen van huishoudens worden in rijen 1 tot 7 berekend.
- Rij 8 tot 11 gaan na welk aandeel van het inkomen van huishoudens ontstaat in de onderzochte bedrijfstak aan consumptie besteedt wordt.
- Rij 12 tot 18 berekenen het inkomen van huishoudens ontstaat in de onderzochte bedrijfstak en vertalen het aan de hand van de arbeidsintensiteit van de finale vraag van huishoudens in het indirecte werkgelegenheidseffect.
- De analoge bewerking voor de toeleveranciers wordt in rijen 19 tot 25 ontwikkeld. Het geheel wordt in rijen 26 tot 31 samengevat.

Tabel 8: Overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, totale (directe en indirecte) werkgelegenheids-effect en gecumuleerde werkgelegenheidseffect, in aantal werkzame personen

	1995	2000	2001
Werkgelegenheid in onderzochte bedrijfstak	719.300	757.200	761.700
Werkgelegenheidseffect bij Belgische toeleveranciers	56.000	65.800	69.400
Werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen door eigen werkzame personen	143.200	141.600	140.400
Werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen door toegeschreven werkzame personen bij toeleveranciers	12.200	12.000	13.600
Totaal direct en indirect werkgelegenheidseffect	930.700	976.600	985.100
Aandeel leveringen aan andere binnenlandse bedrijfstakken / output (afzetmarkt)	1,91%	3,11%	3,26%
Gecumuleerd werkgelegenheidseffect			
Eigen werkgelegenheidseffect actief voor finaal verbruik (export...)	704.300	732.600	735.500
Eigen werkgelegenheid actief voor bestellingen binnen eigen bedrijfstak	1.300	1.100	1.300
Eigen werkgelegenheid gerekend tot gecumuleerde werkgelegenheid	705.600	733.700	736.800
Indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers, niveau 1	33.200	37.400	39.900
Gecumuleerd (direct en indirect) werkgelegenheidseffect	738.800	771.100	776.700

Het gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect betreft het gedeelte van het totale werkgelegenheidseffect dat bij analyses van indirecte werkgelegenheid nooit aan andere bedrijfstakken wordt toegeschreven.

Tabel 9: Overheidsbedrijfstakken, 1995, 2000 en 2001, multiplier direct naar indirect werkgelegenheidseffect opgesplitst naar aard van indirecte werkgelegenheid, in aantal indirecte werkbare personen per eigen (direct) werkbare persoon

	1995	2000	2001
Onderzochte bedrijfstak	1,00	1,00	1,00
chemie en metaalindustrie inclusief derivaten: NACE24:35	0,01	0,01	0,01
energie en bouw: NACE23+40:41+45	0,02	0,02	0,02
financiële en uitbestede diensten: NACE65:74	0,03	0,03	0,04
handel en transport: NACE50:64	0,01	0,02	0,02
andere industrie: andere NACE<50	0,01	0,01	0,01
niet-marktdiensten: andere NACE>80	0,01	0,01	0,01
Multiplier indirecte werkgelegenheid bij alle toeleverende bedrijfstakken	0,08	0,09	0,09
Multiplier indirecte werkgelegenheidseffect via consumptie van inkomen verdiend in onderzochte bedrijfstak	0,20	0,19	0,18
Multiplier indirecte werkgelegenheidseffect via consumptie van inkomen ontstaan bij toeleveranciers van onderzochte bedrijfstak	0,02	0,02	0,02
Multiplier indirecte werkgelegenheid via consumptieve bestedingen	0,22	0,20	0,20
Som: multiplier van direct naar (alle vormen van) indirect werkgelegenheidseffect	1,29	1,29	1,29

Tabel 10: Overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, directe en indirecte arbeidsintensiteit, in aantal werkbare personen per mio euro output

	1995		2000		2001	
	waarde	% kolom % rij	waarde	% kolom % rij	waarde	% kolom % rij
(directe) arbeidsintensiteit	19,53	77,3%	18,81	77,5%	18,43	77,3%
indirecte arbeidsintensiteit	5,74	22,7%	5,45	22,5%	5,41	22,7%
som directe en indirecte arbeidsintensiteit	25,27	100,0%	24,25	100,0%	23,84	100,0%
		100,0%		96,0%		94,3%

Tabel 11: Overheidsbedrijfstakken openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, oorsprong van eigen werkgelegenheid, in aantal werkzame personen, en evolutie ten opzichte van 1995

Eigen werkgelegenheid actief voor....	Oorsprong van eigen werkgelegenheid op basis van leveringen door onderzochte bedrijfstak (afzetmarkt)			Oorsprong van eigen werkgelegenheid, in % ten opzichte van 1995		
	1995	2000	2001	1995	2000	2001
Leveringen binnen eigen bedrijfstak	1 300	1 100	1 300	100%	85%	100%
Leveringen aan andere binnenlandse bedrijfstakken	13 700	23 500	24 900	100%	172%	182%
Finale vraag: consumptie-uitgaven huishoudens	31 200	45 700	46 300	100%	146%	148%
Finale vraag: consumptie-uitgaven IZW's	3 500	5 000	4 800	100%	143%	137%
Finale vraag: consumptie-uitgaven overheid	663 400	674 400	676 800	100%	102%	102%
Bruto kapitaalvorming + voorraadwijzigingen	700	1 000	1 100	100%	143%	157%
Export intra EU (fob)	3 800	5 000	5 100	100%	132%	134%
Export extra EU (fob)	1 600	1 500	1 500	100%	94%	94%
Som eigen werkgelegenheid	719 300	757 200	761 700	100%	105%	106%

De eigen werkgelegenheid wordt in Tabel 11 opgesplitst op basis van de leveringen van de onderzochte bedrijfstak (afzetmarkt). In 1995 zijn dus 13.700 personen in de overheidsbedrijfstakken actief voor leveringen aan andere bedrijfstakken.

In Tabel 12 op de volgende pagina's worden de werkgelegenheidseffecten van de stroomopwaartse (bestellingen bij toeleveranciers) en stroomafwaartse leveringen (afzetmarkt) aan andere bedrijfstakken in detail opgesplitst. Per jaar geeft de linkse kolom het indirecte werkgelegenheidseffect van bestellingen door de overheidsbedrijfstakken bij haar binnenlandse toeleveranciers weer. In 1995 zijn in de voeding (NACE 15) 200 personen afhankelijk van deze bestellingen.

De tweede kolom geeft aan in welke mate de eigen werkgelegenheid afhankelijk is van bestellingen door de respectieve bedrijfstak. In totaal zijn 300 personen in de voeding afhankelijk van bestellingen door de overheidsbedrijfstakken.
De derde kolom geeft het verschil tussen beide werkgelegenheidseffecten weer.

Tabel 12: Overheidsbedrijfstakken, 1995, 2000 en 2001, 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid per toeleverende bedrijfstak (+) en eigen werkgelegenheid afhankelijk van leveringen aan andere bedrijfstakken (-), in aantal werkzame personen per bedrijfstak

Co de	INDUSTRIES (NACE)	1995			2000			2001		
		Aankopen onderzochte bedrijfstak = 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers (+)	Eigen werkgelegenheid actief voor bestellingen door andere bedrijfstakken (-)	Netto resultaat (+ en -)	Aankopen onderzochte bedrijfstak = 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers (+)	Eigen werkgelegenheid actief voor bestellingen door andere bedrijfstakken (-)	Netto resultaat (+ en -)	Aankopen onderzochte bedrijfstak = 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers (+)	Eigen werkgelegenheid actief voor bestellingen door andere bedrijfstakken (-)	Netto resultaat (+ en -)
01	Landbouw	400		400	400	- 100	300	400	- 100	300
02	Bosbouw									
05	Visserij									
10	Mijnbouw: steenkool									
11	Mijnbouw: aardolie en gas									
12	Mijnbouw: uranium en thorium									
13	Mijnbouw:metaal									
14	Mijnbouw:andere									
15	Voedingsmiddelen en dranken	200	- 300	- 100	100	- 600	- 500	100	- 600	- 500
16	Tabaksproducten									
17	Textiel	100				- 200	- 100		- 100	- 100
18	Kleding	100		100	100	- 100		100	- 100	

19	Leder																				
20	Houtindustrie				- 200	- 100										- 500	- 400			- 500	- 400
21	Papier	200			- 100	100		100								- 400	- 200		100	- 300	- 200
22	Uitgeverijen; reproductie van opgenomen	1 300			- 100	1 200		1 800								- 300	1 500		1 400	- 300	1 100
23	Raffinaderijen, nucleaire installaties				- 100			100								- 400	- 300			- 300	- 300
24	Chemie	300			- 600	- 300		200								- 1 000	- 800		200	- 1 000	- 800
25	Rubber en plastic	100						100								- 100			100	- 100	
26	Overige niet-metaalhoudende minerale	100			- 100			100								- 200	- 100		100	- 200	- 100
27	Metalen in primaire vorm	200			- 100			100								- 400	- 300		100	- 400	- 300
28	Producten van metaal exclusief machines en	400						300								- 300			300	- 300	
29	Machinebouw	300			- 100	200		200								- 200			200	- 200	
30	Kantoomachines en computers																				
31	Elektrische machines en apparaten	300						200								- 200	- 100		200	- 200	- 100
32	Audio-, video- en telecommunicatieapparatuur	100														- 200				- 200	
33	Medische, precisie- en optische instrumenten	200						100									100		100		100
34	Automobiliehandel	100			- 100											- 400	- 300		100	- 300	- 300
35	Andere transportmiddelen	400						500								- 100	400		700	- 100	600
36	Meubelbouw; andere nijverheid	200			- 100			100								- 100			100	- 100	
37	Recycling				- 200	- 200										- 100	- 100			- 100	- 100
40	Electriciteit, gas, stoom en warm water	500			- 100	500		900								- 100	700		500	- 200	300
41	Collectie, zuivering en distributie van water	100						200									200		100		100
45	Bouwnijverheid	6 700			- 900	5 800		8 300								- 1 000	7 300		8 700	- 1 000	7 700
50	Garages	400			- 500	- 100		500								- 300	200		600	- 400	300
51	Groothandel	1 200			- 1 000	300		1 400								- 1 700	- 300		1 600	- 1 800	- 300
52	Kleinhandel	1 100			- 1 200	- 100		1 300								- 900	400		1 700	- 1 000	600
55	Hotels en restaurants	400			- 600	- 200		1 400								- 500	900		1 500	- 500	1 000
60	Vervoer te land	1 000			- 600	400		1 500								- 300	1 200		1 700	- 300	1 400

Hoofdstuk 5

Bijlage B: betekenis en interpretatie van indirecte werkgelegenheidscijfers

1. Bedrijfstukgebonden analyse

Het begrip *indirecte werkgelegenheid van een bedrijfstuk impliceert dat werkgelegenheid van andere bedrijfstukken aan de onderzochte bedrijfstuk wordt toegeschreven*. Uiteraard “verhuist” deze werkgelegenheid niet van de toeleverende naar aankopende bedrijfstuk. Het kan ook niet de bedoeling zijn dat die indruk gewekt wordt.

Een analyse van indirecte werkgelegenheid veronderstelt steeds een *perspectief of startpunt: de analyse vertrekt van de onderzochte bedrijfstuk en maakt de andere bedrijfstukken analytisch “ondergeschikt” aan deze bedrijfstuk*.

Dit impliceert: een *uitspraak over indirecte werkgelegenheid is per definitie bedrijfstukgebonden*.

Het begrip *“gecumuleerde werkgelegenheidseffect”* maakt de som van indirecte werkgelegenheid van verschillende bedrijfstukken consistent binnen de totale nationale werkgelegenheid. Dit geldt niet voor de som van de eigen en indirecte werkgelegenheidseffecten.

2. Macro-economisch analysekader

De analyse van indirecte werkgelegenheid vertrekt van *macro-economische gegevens*. Het resultaat wordt dus niet “geteld” of geregistreerd zoals bij arbeidsmarktstatistieken. Dit impliceert dat resultaten niet zonder meer naar het micro-economische niveau (een bedrijf of een groep bedrijven) vertaald kunnen worden.

Een *beperkte foutenmarge* in de eindresultaten mag niet uitgesloten worden. Het omzetten van financiële naar werkgelegenheidsgegevens gebeurt immers aan de hand van gemiddeldes per bedrijfstuk.

Bijvoorbeeld: de gemiddelde arbeidsintensiteit van de chemie is niet per definitie gelijk aan de arbeidsintensiteit van chemische bedrijven leverend aan bijvoorbeeld de landbouw. Deze bedrijven kennen bijvoorbeeld een hogere dan gemiddelde arbeidsintensiteit. Dit verschil wordt niet geregistreerd in de Nationale Rekeningen, en dus ook niet opgenomen in de berekeningswijze van indirecte werkgelegenheid.

Deze afwijkingen spelen zowel in positieve als negatieve zin (ten opzichte van het gemiddelde), en heffen elkaar dan ook in hoge mate op. Dit impliceert wel dat het eindresultaat *niet* “*mechanistisch*” of in absolute zin mag geïnterpreteerd worden.

De cijfers over indirecte werkgelegenheid moeten dan ook “*voor de komma*” en niet “*na de komma*” gelezen worden, aangezien de *grootteorde* en niet het detail van belang is.

Indirecte werkgelegenheidscijfers in dit rapport worden dan ook afgerond tot op een 100-tal (dus: 2100 maar niet 2082 werkzame personen).

Aangenomen mag worden dat door deze afronding de mogelijke foutenmarge in hoge mate weggewerkt is.

3. Statische analyse

De analyse van indirecte werkgelegenheid is een *statische momentopname*, wat onvermijdelijk is in een analyse gebaseerd op *macro-economische gegevens*.

In wezen wordt een “foto” van de economische interactie tussen bedrijfstukken op een bepaald moment vertaald in werkgelegenheidstermen. De beperkingen van de “foto” zijn uiteraard ook de beperkingen van het afgeleide resultaat.

Met substitutie-effecten of andere dynamische elementen wordt per definitie geen rekening gehouden.

4. Geloofwaardigheid van cijfers over indirecte werkgelegenheid

We benadrukken tenslotte dat de *geloofwaardigheid van indirecte werkgelegenheidscijfers* in dit rapport en bij de berekeningswijze centraal staat.

Deze geloofwaardigheid wordt gegarandeerd door volgende elementen: 1/ er worden *geen ad hoc-basisgegevens* gehanteerd maar steeds cijfers uit de Nationale Rekeningen (dus consistent met de kerngegevens in de Belgische economie), 2/ de berekening gebeurt *niet “op maat” van deze of gene bedrijfstak* en wordt op een groot aantal bedrijfstukken toegepast, 3/ dubbel-tellingen worden ook voor de gehele Belgische economie vermeden via het begrip *gecumuleerde werkgelegenheidseffect*.

Tenslotte is een *correcte (en geen eenzijdige of ongenueanceerde) interpretatie* van de resultaten evident in elke macro-economische analyse.

Referentielijst

Avonds, Luc (2005) *Een vergelijkende analyse van de Input-Output tabellen van 1995 en 2000*. Brussel, Planbureau, working paper 4-05.

Coppens, François (2005) *Indirect effects. A formal definition and degrees of dependency as an alternative to technical coefficients*. Brussels, National Bank of Belgium, working paper 67, april 2005

Cornille, D.; Robert, B. (2005) *Sectorale interdependenties en kostenstructuur van de Belgische economie: een toepassing van de input-outputtabellen*. Brussel, Nationale Bank van België, Economisch Tijdschrift 2005-II (3 juni 2005)

Eysackers, Erwin (2005a) *Indirecte werkgelegenheid. Overzicht van de berekeningswijze en analysemogelijkheden*. Brussel, SERV / STV-Innovatie & Arbeid

Eysackers Erwin (2005b) *De indirecte werkgelegenheid van veertien Belgische bedrijfstukken: analysekader en eerste resultaten*. In: SERV (2005) *Sociaal-Economisch Rapport Vlaanderen 2005*, Gent, Academia Press

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2004) *Input-output-tabellen van België voor 2000*. Brussel, Planbureau

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2005a) *Nationale Rekeningen 2003*. Brussel, Nationale Bank van België.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2005b) *Aanbod- en gebruikstabellen 2000 en 2001*. Brussel, Nationale Bank van België.

Lijst met tabellen en figuren

Tabel 1: kenmerken van de overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995 tot 2003, in miljoen euro (in prijzen van 2000) en aantal werkzame personen (bron: Nationale Rekeningen)	5
Tabel 2: Belangrijkste kenmerken van de Belgische overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995 tot 2003, in miljoen euro (lopende prijzen) en aantal werkzame personen (bron: Nationale Rekeningen).....	25
Tabel 3: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, overzicht van directe en indirecte werkgelegenheid, in aantal werkzame personen.....	26
Tabel 4: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en eerste niveau van indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen	27
Tabel 5: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, som van directe en indirecte werkgelegenheidseffect (alle niveaus) bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen.	28
Tabel 6: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, (directe) arbeidsintensiteit van de onderzochte bedrijfstaking en van toeleverende bedrijfstakingen naar aard van de toelevering, in aantal werkzame personen per miljoen euro output, output in prijzen van 2000.....	29
Tabel 7: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, berekening van het werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen, in euro (lopende prijzen en prijzen van 2000) en aantal werkzame personen.....	30
Tabel 8: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, totale (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect en gecumuleerde werkgelegenheidseffect, in aantal werkzame personen.....	32
Tabel 9: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, multiplicator direct naar indirect werkgelegenheidseffect opgesplitst naar aard van indirecte werkgelegenheid, in aantal indirect werkzame personen per eigen (direct) werkzame persoon	33
Tabel 10: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, directe en indirecte arbeidsintensiteit, in aantal werkzame personen per mio euro output.....	33
Tabel 11: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, oorsprong van eigen werkgelegenheid, in aantal werkzame personen, en evolutie ten opzichte van 1995.....	34

Tabel 12: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, 1 ^{ste} niveau van indirecte werkgelegenheid per toeleverende bedrijfstaking (+) en eigen werkgelegenheid afhankelijk van leveringen aan andere bedrijfstakingen (-), in aantal werkzame personen per bedrijfstaking.....	35
Figuur 1: overheidsbedrijfstakingen, 1995 tot 2003, evolutie van de output, in miljoen euro, in prijzen van 2000, en evolutie van de belangrijkste financiële kenmerken, in % van de jaarlijkse output	7
Figuur 2: overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, componenten van het intermediaire verbruik, in miljoen euro (prijzen van 2000) en in % van het totale intermediaire verbruik (100%) (bron: eigen bewerking van de gebruikstabellen van binnenlandse oorsprong)	8
Figuur 3: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, leveringen aan binnenlandse bedrijfstakingen en finale vraag inclusief uitvoer, in miljoen euro (prijzen van 2000) en in % van de totale output (100%)	9
Figuur 4: Arbeidsintensiteit van de overheidsbedrijfstakingen in vergelijking met het gemiddelde voor de industrie en de gehele Belgische economie, 1995 tot 2003, aantal werkzame personen per mio euro output, in prijzen van 2000	10
Figuur 5: Overheidsbedrijfstakingen, 1995 tot 2003, arbeidsintensiteit, arbeidsproductiviteit en intermediair verbruik per werkzame persoon, in mio euro per werkzame persoon en aantal werkzame personen per mio euro output, in prijzen van 2000 ..	11
Figuur 6: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en alle niveaus van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers, opgedeeld naar aard van de toelevering, in aantal werkzame personen	16
Figuur 7: Overheidsbedrijfstakingen openbaar bestuur, defensie en onderwijs, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen actief bij andere bedrijfstakingen.....	17
Figuur 8: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen	18
Figuur 9: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, multiplicator van directe (1,00) naar indirecte werkgelegenheid, in aantal indirect werkzame personen per direct werkzame persoon en in % van het jaarlijkse werkgelegenheidseffect	19
Figuur 10: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, directe en indirecte arbeidsintensiteit, in aantal werkzame personen per mio euro output (prijzen van 2000) en in % van de totale arbeidsintensiteit	20

Figuur 11: Overheidsbedrijfstakingen, 1995, 2000 en 2001, gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect, in aantal werkzame personen en in % van de eigen werkgelegenheid 21